

Mottagare
Regionstyrelsen

Remissvar - Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32)

Förslag till beslut

- Informationen tas emot.

Sammanfattning

Region Gotland avser att svara på remissen för delbetänkandet Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner (SOU 2026:32). Utredningen som handlar om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, och vilka incitament kommuner har, är viktig att kommentera utifrån Gotlands särskilda förutsättningar.

Nedan beskrivs de förslag och bedömningar som görs av utredningen samt förslag på vilka utgångspunkter som gäller för Region Gotlands kommande svar. Remissvaret är under beredning men ärendet lyfts redan nu till regionstyrelsen som en underhandsinformation. Ett färdigt förslag till remissvar kommer tas fram till nästa RSAU för beslut RS 26/10.

Ärendebeskrivning

Utredningen uppdrag är att öka tempot i industrins gröna omställning genom koordinering av offentliga och privata aktörer som deltar i samhällsomvandlingen. Utredningen ska även identifiera och omhänderta investerings- och etableringshinder. Detta delbetänkande handlar om kommuners förutsättningar att attrahera och ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner som är viktiga för svensk ekonomi, konkurrenskraft och klimatomställning. Utredningen har analyserat kommuners incitament för att attrahera och ta emot dessa stora etableringar och vilka utmaningar det kan medföra för den enskilda kommunen.

I kartläggningen från 2025 tittade utredningen främst på investeringar på minst 100 miljoner kronor. Undersökningen visade tecken på att kommuner blivit mer osäkra vad gäller viljan att ta emot stora företagsetableringar och -expansioner. Osäkerheten beror till stor del på att det finns en förskjutning i tiden mellan de kostnader och intäkter som mottagandet medför för en kommun. Ofta behöver kommunen göra kostsamma och oftast

lånefinansierade insatser för att kunna ta emot etableringen/expansionen, till exempel bygga fler bostäder eller utveckla den kommunala infrastrukturen och servicen. Kommunens viktigaste incitament när företag etablerar sig eller expanderar på orten, är att det kan leda till att fler flyttar till kommunen och att skatteintäkterna därmed ökar. Men denna fördel uppstår oftast på lite längre sikt. För en kommun kan det därför innebära en risk att ta emot en stor företagsetablering/expansion. Till det bidrar även att man i förväg inte säkert kan veta vare sig om företagets investering i slutändan får den planerade omfattningen eller hur den i praktiken påverkar inflyttningen till kommunen och kommunens skatteintäkter.

För staten är det viktigt att de mottagande kommunerna har rimliga förutsättningar att hantera de åtaganden som investeringarna kräver från dem. Utredningen konstaterar att stora etableringar och expansioners påverkan på den offentliga ekonomin är asymmetriskt fördelad, på så vis att kommunen behöver stå för en stor del av kostnaderna men att staten får en större del av intäkterna.

I delbetänkandet lämnas följande förslag och bedömningar:

Statligt stöd och rådgivning

Bedömning:

Statens stöd till kommuner vid stora företagsetableringar och expansioner behöver stärkas

Förslag:

- En permanent statlig rådgivningsfunktion inrättas hos Business Sweden.
- Funktionen ska ge både allmän rådgivning och särskilt stöd i strategiskt viktiga etableringar.
- Kriterier ska tas fram för när kommuner kan få mer aktivt stöd.

Ekonomisk riskavlastning

Bedömning:

- En statlig kreditgaranti är inte en lämplig lösning för kommunernas samlade ekonomiska risk.

Förslag:

- En **incitamentspeng** på totalt 200–250 miljoner kronor under fem år införs som riktat statsbidrag.
- Stödet ska kunna användas för exempelvis planering, infrastruktur, tillstånd, miljö, utbildning och arbetsmarknadsinsatser.

- Tillväxtverket föreslås administrera stödet.

Bostäder och infrastruktur

Förslag:

- En hyresförlustgaranti införs för att öka byggandet av hyresbostäder.
- Ett räntebidrag införs för personer som flyttar till nya småhus i etableringskommuner.
- En tillväxtpott på 100 miljoner kronor per år införs för relevant transportinfrastruktur.
- Trafikverket ska se över medfinansiering och förskottering samt analysera hur staten kan ta ansvar för vissa kostnadsökningar.

Kompetensförsörjning

Bedömning:

Stora etableringar kan skapa brist på arbetskraft och öka belastningen på kommunernas verksamheter.

Förslag:

- Flyttstöd bör underlätta för arbetslösa att flytta till kommuner med arbetskraftsbehov.
- Extra statsbidrag till yrkesutbildning vid stora etableringar bör införas.
- Regeringen bör utreda möjligheten att skriva ned studieskulder för akademiker som bosätter sig och arbetar i etableringskommuner.

Sammanfattande bedömning:

Staten bör ta ett större ansvar för att **stötta kommuner ekonomiskt, praktiskt och kompetensmässigt** vid stora och strategiskt viktiga företagsetableringar.

Bedömning

Gotland, med sin unika ö-karaktär och pågående industriella klimatomställning (exempelvis inom cementindustrin och energiomställningen), är i starkt behov av de statliga riskavlastningsmekanismer som föreslås. Men, de förslag och bedömningar som görs av utredningen är i många fall inte applicerbara på en kommun som Gotland. Utredningen resonerar kring att åtgärder behöver anpassas efter typ av kommun, geografi och andra förutsättningar men anger samtidigt Business Swedens definition av så kallade High Potential Investments (HPI) som riktmärke. Enligt Business Sweden bör en HPI omfatta minst 1

miljard kronor i investeringsbelopp och minst 500 arbetstillfällen, men beroende på investeringens karaktär kan även lägre nivåer accepteras. En sådan nivå kommer sannolikt aldrig Gotland komma upp i med undantag för Heidelberg's eventuella omställning. Men även den skulle då endast tillfälligt ge en större ökning i arbetstillfällen.

Det är Gotland inte ensamma om, vilket framkom vid SKR:s remisshearing. Det är många kommuner i Sverige som inte kommer kunna ta del av utredningens förslag med den kravnivå som föreslås ovan. För den regionala utvecklingen och ekonomin i dessa kommuner är det emellertid fortfarande mycket viktigt med etableringar, oavsett etableringens storlek. För kommuner som Gotland är det viktigt att kommentera utredningens förslag med utgångspunkt från kommuners olika specifika förutsättningar – som i Gotlands fall det unika ö-läget.

Region Gotland anser att det är viktigt att staten tar ansvar för att stödja etableringar i hela Sverige. Detta innebär således att utredningens förslag behöver vidareutvecklas så att även kommuner som Gotland ska kunna vara föremål för såväl större, men även mindre, företagsetableringar och företagsexpansioner med åtnjutande av statligt stöd. Region Gotland anser att detta behöver beaktas i denna utredning eller i en ny utredning.

För Gotlands del handlar det om att flera verktyg måste anpassas för att fungera effektivt i en funktionellt isolerad region (ö-läge) där traditionell arbetspendling över kommungränser är fysiskt omöjlig. Urvalet måste ta hänsyn till relativ storlek (etableringens storlek i förhållande till kommunens bofasta befolkning). En eller flera mindre etableringar på Gotland får stora strukturella effekter lokalt, även om investeringen i kronor räknat understiger de summor som exemplifieras med ovan. Förslagen behöver relateras till andra politikområden såsom regional- och landsbygdspolitik där platsutveckling även i mindre kommuner stödjer Sveriges utveckling som motor för expanderande företagskommuner.

Beslutsunderlag

Remiss. Att säga ja! Kommunernas förutsättningar att ta emot stora företagsetableringar och företagsexpansioner, delbetänkande (SOU 2026:32)
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2026-08-27

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiondirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör